

Slutrapport

Utmärkt K-tillgänglighet –
arkitektstöd för inventering av
Västernorrlands kulturinstitutioner

Utmärkt K-tillgänglighet –

arkitektstöd för inventering av Västernorrlands kulturinstitutioner

Slutrapport

Bakgrund

Propositionen ”Från patient till medborgare”, som år 2000 antogs av riksdagen, är den nationella handlingsplanen för handikappolitiken och målet är att skapa full delaktighet och ett tillgängligt samhälle. Detta skall genomsyra alla samhällsområden och givetvis även kultursektorn. År 2010 skall, i princip, offentliga byggnader vara tillgängliga för alla. Ett första led i att göra alla människor delaktiga är att försöka eliminera de fysiska hinder som kan finnas i byggnader och lokaler. Ett ytterligare steg är att även göra program och verksamhet i övrigt tillgängligt för alla.

På flera håll i landet, bl a i Kalmar län, hade man redan inventerat sina biblioteksbyggnader utifrån ett tillgänglighetsperspektiv när vi i Västernorrland sommaren 2002 planerade för hur vi skulle gå tillväga för att få våra bibliotekslokaler inventerade. Vi ville gärna göra ett liknande projekt som i Kalmar, men eftersom ABM-samverkan är stark i länet, ville vi även försöka få med länets övriga kulturinstitutioner. I oktober 2002 bjöds representanter från kulturinstitutionerna i Västernorrlands län, tillsammans med handläggare Christina Herder från Statens kulturråd och arkitekt Eva Björklund, som bl a anlätts i Kalmar, in till ett första möte på Sambiblioteket i Härnösand.

Alla som kom till detta första inledande möte hoppade inte på projektet, men följande institutioner tackade ja och ville vara med: länet alla huvudbibliotek, dvs Kramfors bibliotek, Kulturmagasinet (Sundsvalls stadsbibliotek och Sundsvalls museum), Sambiblioteket (Härnösands bibliotek, Mitthögskolans bibliotek, Länsbiblioteket Västernorrland), Sollefteå bibliotek, Timrå bibliotek, Ånge bibliotek, Arkenbiblioteket i Örnsköldsvik ; Landsarkivet i Härnösand, Länsmuseet Västernorrland, Textilarkivet Västernorrland, och dessutom två folkhögskolor , nämligen Hampnäs folkhögskola och Ålsta folkhögskola.

Syfte

Syftet med projektet är att öka tillgängligheten till länets ABM-institutioner dvs arkiv, bibliotek och museer samt även folkhögskolor. De deltagande institutionerna får en sakkunnig inventering utförd av de egna lokalerna och får veta vilka brister och hinder som finns utifrån ett tillgänglighetsperspektiv. Arkitekten har vidare i uppdrag att komma med konkreta förslag för att kunna avhjälpa hindren och att sätta ett pris på varje åtgärd.

Kulturinstitutionerna förbinder sig genom deltagandet att göra handlingsplaner utifrån rapporten av analysen och att till 2010 ha åtgärdat alla uppdagade hinder.

Målgrupp

Målgruppen för vårt projekt är alla funktionshindrade personer, men denna inventering av den fysiska tillgängligheten är gjord med tanke på personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga.

Metod

Länsbiblioteket Västernorrland, som är projektägare, gav arkitekt Eva Björklund på Bostadslaget uppdraget att inventera de deltagande kulturinstitutionernas byggnader. Länsbiblioteket Västernorrland skickade in en ansökan om bidrag till Statens kulturråd och beviljades 224 000 kr till projektet.

Sommaren 2003 påbörjade arkitekten sina besök i de 12 lokalerna i länet. Inför besöken begärde hon och fick sig tillsänt ritningar över respektive byggnad och kunde därmed genom att studera ritningarna planera sina besök. Sedan anlände Eva Björklund tillsammans med sin kollega Cecilia Calero, mätte, förde noggranna anteckningar och fotograferade. De utgick i sin inventering från den checklista för tillgänglighet som Eva Björklund upprättat.

De utförde inventeringarna i huvudsak under augusti månad 2003. Sedan tog arkitekterna med sig det insamlade materialet som analyserades och vid jultid 2003 skickades de första utkasterna av deras förslag till respektive institution för synpunkter. I dessa utkast fanns det även några frågor som arkitekterna ville ha svar på, någon liten detalj, som blivit oklar vid deras besök och som de ville kolla upp för att se om de hade uppfattat rätt. Slutligen i april 2004 hade de flesta av de deltagande institutionerna fått inventeringsunderlaget med åtgärdsförslag och kostnadsberäkning.

Arbetsmöten

Den 18 mars 2004 hade vi sammankallat till ett arbetsmöte med projektdeltagarna där vi bl a diskuterade hur vi skulle gå vidare. Det visade sig inte vara alldeles lätt att ta sig igenom det skriftliga materialet på egen hand. Vi bestämde att vi skulle försöka ordna en träff med arkitekten till hösten. Samtidigt diskuterade vi hur man enkelt kunde upprätta en åtgärdsplan och att man t ex kunde beta av 20 % av de föreslagna åtgärderna per år fram till 2010. (Pga svårigheter att hitta ett lämpligt datum blev den träffen dock aldrig av.) De deltagande institutionerna ombads att senast den 1 oktober göra upp handlingsplaner, som skulle skickas till Länsbiblioteket.

Den 18 maj 2004 hade vi nästa möte då vi även hade bjudit in representanter för handikapporganisationerna. En person från SRF och en från HSO medverkade vid detta möte och delgav oss värdefulla synpunkter, bl a tyckte representanten för SRF att en mycket väsentlig del saknades i inventeringen, nämligen frågan om ljus och belysning, som är av stor vikt för synskadade.

Representanter för länets handikapporganisationer hade även tidigare varit kallade för att diskutera tillgängligheten på Sambiblioteket. Redan i april 2002 när vi planerade för att starta ett projekt hade representanter för de olika handikapporganisationerna bjudits in till ett möte på Sambiblioteket. Vid detta möte bestämdes att de deltagande representanterna skulle utgöra Sambibliotekets referensgrupp och varje organisation ombads komma in med de fem viktigaste åtgärderna, i prioritetsordning, som enligt deras synpunkt borde vidtas på biblioteket för att underlätta för respektive grupp. Inte alla grupper skickade in någon lista, men bl a SRF kom in med några önskemål.

Utvärdering

De deltagande institutionerna har kommit olika långt med sammanställandet av planerna. Vissa har redan gjort upp en färdig plan för hur de uppmärksammade hindren och bristerna ska åtgärdas fram till 2010 och lämnat in den till Länsbiblioteket.

Andra har inte kommit så långt och några tycker att en del av hindren är svåra att åtgärda, det kan röra sig om stora saker som att byggnaden ligger i en sluttande backe t ex. Och i sådana fall måste frågan naturligtvis överföras till stadsbyggnadskontor el dyl.

En del enklare åtgärder som inte heller är så kostsamma, som t ex att sänka spegeln på handikapptoaletten har många genomfört direkt.

Många positiva röster har hörts under projektets gång och personalen säger sig ha fått nya insikter om hur en lokal bör vara utformad för att

*Eva C Johansson från
Västra Götaland
om 110 % -tillgänglighet*

vara fysiskt tillgänglig och man säger att man börjat tänka på ett annat sätt även vad gäller verksamheten i övrigt.

Problem och svårigheter

Evas checklista för tillgänglighet som ligger till grund för inventeringarna anger en högre ambitionsnivå än gällande bygglag, byggregler och Svensk Standard. Detta har gett upphov till vissa diskussioner, bl a med andra yrkesgrupper som finns representerade i projektet, och som är bättre insatta i bygglagstiftning än biblioteksfolk, som kan ha svårt att argumentera i sådana frågeställningar, eftersom det ligger utanför bibliotekspersonalens kompetensområde.

Kontakten med handikapporganisationerna:

Sambiblioteket hade upprättat kontakter och hade sin referensgrupp, av vilka vi fått värdefulla synpunkter, klar redan innan projektet startade. Dessutom har vi i personalen en synskadad person som vi också kan rådfråga. De andra deltagande institutionerna har däremot haft en del problem att få veta vilka åtgärder som bör prioriteras, eftersom de inte hade en egentlig referensgrupp. Vid ett av våra arbetsmöten förklarade man från SRF:s och HSO:s sida att de var beredda att ställa upp med information och upplysning också för de andra institutionernas räkning vid behov och de har blivit kontaktade. Vidare tipsades om att även personal på syn- och hörcentral kan kontaktas för att få råd. Synkonsulenter och arbetsterapeuter är ju bl a experter på att ta fram hjälpmedel och vet vad som behövs för att underlätta vardagen för människor med funktionshinder.

Spridning av erfarenheter

Erfarenheterna från detta projekt har vi har försökt sprida på många olika sätt.

Den 14 februari 2003 beviljade Statens kulturråd projektet Utmärkt K-tillgänglighet 224 000 kr. Om denna glädjande nyhet skickade vi ut ett pressmeddelande och någon dag senare kunde man i Tidningen Ångermanland läsa en kort notis på tidningens kultursida under rubriken *Stöd till handikappanpassade kulturlokaler.*

Pressmeddelanden inför de kommande inventeringarna sommaren 2003 resulterade bland annat i en artikel i Sundsvalls Tidning den 20 augusti *Här är låga trösklar och högt i tak.*

Märta Tikkanen talade vid Applekonferensen om sin dotter Sofia - nu vuxen med sitt MBD

Konferenser och seminarier

Äppelkonferensen

Den 26-27 februari 2004 firades att Äppelbiblioteket i Sambiblioteket hade hunnit fylla 10 år, egentligen redan året innan, men under dessa två dagar i februari samlades ett sjuttiootal deltagare, till övervägande del biblioteksfolk, till en konferens kring tillgänglighetsfrågor. Bland många duktiga och inspirerande medverkande återfanns bland andra Märta Tikkanen, som talade om sin dotter Sofia - vuxen med sitt MBD; Eva C Johansson från Västra Götaland om 110-tillgänglighet; Kamal Suleimani ombudsman på SRF Ångermanland om sitt liv som invandrare och synskadad. Från Länsbibliotekets sida informerade vi om det pågående tillgänglighetsprojektet.

Konferensen uppmärksammades i lokalpressen med en helsida om rätten att vara annorlunda och att kulturen måste vara tillgänglig för alla.

Vi vill också läsa - lästips för barn med utvecklingsstörning

Britt Nedestam var här i november 2003 och talade om sin bok med litteraturtips för barn med utvecklingsstörning. Vi hade samlat personal från gruppboenden och dagcenter och informerade även vid detta tillfälle om vårt tillgänglighetsprojekt.

Britt Nedestam visar sin bok "Vi vill också läsa"

ABM- seminarium om tillgänglighet

Fredagen den 12 mars 2004 anordnade Härnösands Folkhögskola och ABM Resurs (Länsbiblioteket Västernorrland ingår) ett seminarium på Läns museet Västernorrland om tillgänglighet. Länsbiblioteket talade om Utmärkt K-tillgänglighet dvs om tillgång till fysiska miljöer medan övriga föreläsare bland annat talade om tillgången till språk och texter samt till information på webben.

Övrig informationsspridning

Hans Tirsén, arkitekten som ritade Sambiblioteket har informerats om projektet, vilket han var tacksam för och skulle ta synpunkterna med sig när han nu skapar Kulturens hus i Luleå.

Den 14 april 2005 ordnar Regional Utveckling inom Landstinget Västernorrland en tips- och informationsdag kring kulturtillgänglighet för funktionshindrade under rubriken "Det egna uttrycket - Förbi alla hinder". "Att själv få skapa och att kunna ta del av kulturutbudet omkring oss är en självklar källa till glädje och inspiration" skriver man i inbjudan och att "det är allas vårt ansvar att försäkra sig om att alla har denna möjlighet". Under denna dag, på Sambiblioteket, ska även Länsbiblioteket Västernorrland delta och berätta om "Utmärkt K-

Äppelkonferensen. Lidija Djerić och Kamal Sulemani spelar upp en humoristisk och tankeväckande sketch om hur det kan vara att komma som synskadad invandrare till Sverige.

tillgänglighet” Inbjudan riktar sig till Landstingets olika förvaltningar, till olika föreningar och institutioner i Västernorrlands län.

Fortsättning

Själva projektet, inventeringen av den fysiska tillgängligheten av Västernorrlands kulturinstitutioners lokaler, som Länsbiblioteket Västernorrland ansökte om och beviljades pengar till från Statens kulturråd är nu genomfört, men detta har resulterat i verksamheter som endast är påbörjade. Det gäller dels att genomföra alla föreslagna åtgärder och dels att förbättra tillgängligheten även till verksamheter i övrigt.

För de deltagande bibliotekens del gäller det bland annat att ta med tillgänglighetsfrågorna på ett konkret sätt i de nu pågående ansträngningarna med att upprätta biblioteksplaner.

Länsbiblioteket har ytterligare planer på att till hösten 2005 ordna en konferensdag om tillgängligheten till tryckt information, dvs broschyrer och andra trycksaker. Vi har tänkt rikta en inbjudan till de projektdeltagande institutionerna och även till andra kulturinstitutioner inom länet.

Länsbiblioteket kommer också att följa upp arbetet med åtgärdsplanen med ett arbetsmöte under hösten 2005.

Arbetet med att sprida erfarenheterna från Äpplebiblioteket kommer att sättas igång under året med syfte att samtliga kommunbibliotek i länet ska ha äppelhyllor. Bl a kommer information och tips att läggas ut på länsbibliotekets hemsida.

Härnösand den 1 april 2005

Ekonomisk redovisning

Intäkter

Bidrag Statens Kulturråd	224 000	
Deltagaravgifter Äppelkonferensen	42 100	266 000
Eget arbete (länsbibliotekt, deltagande inst.)	272 000	272 000
Summa intäkter:		538 000

Utgifter

Administration	272 000	272 000
Inventering/förankringsarbete	164 000	
Övriga kostnader	4 540	168 540
Konferenser		
Föreläsare	17 150	
Resor	21 210	
Logi	2 580	
Förtäring	14 560	
Övriga kostnader	11 850	67 350
Intecknat		
Verksamhet hösten 2005	30 110	30 110
Tillgänglighetskonferens		
Uppföljning åtgärdsplaner		
Äppelhyllor i V-norrlands län		
Summa utgifter:		538 000